

Tutkimus: Perustuslakivaliokunta ei käsitellyt asianmukaisesti eri ihmisryhmiä, kun hyväksyi koronapassin

Itä-Suomen yliopiston tuoreen, vertaisarvioidun, tutkimuksen mukaan perustuslakivaliokunta sivuutti terveiden rokottamattomien aseman, kun se ei käsitellyt asianmukaisesti eri ihmisryhmien asemaa puoltaessaan koronapassin kansallista käyttöä loppuvuonna 2021. (Edilex, 2022/2, 12.1.2022) Julkisuudessa keskusteltiin myös koronapassin perusoikeuksia rajoittavasta vaikutuksesta. Tutkimus tarkastelee kysymystä siitä, miksi koronapassi katsottiin perustuslainmukaiseksi, kun eduskunta hyväksyi koronapassin sääntelyä jatkettavaksi kesäkuun 2022 loppuun saakka. (Edilex, 12.1.2022)

Julkisoikeuden yliopistonlehtorin, dosentti Matti Muukkosen, mukaan niin tartuntatautilain muuttamiseen johtaneesta hallituksen esityksestä kuin perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, kuinka lainsäädännön oli tarkoituskin asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan rokotusstatuksen perusteella. Tätä ei pidetty ongelmana. Muukkosen mukaan tilanne muodostui kuitenkin ongelmalliseksi, kun tarkastelua ei viety riittävän pitkälle sen tunnistamiseksi millaisessa asemassa eri ihmisryhmät terveydentilansa perusteella olivat. (uef.fi, 12.1.2022)

Muukkonen kertoo tutkimuksen havainnoista, että se, ”ettei rokottautumisvelvollisuutta ole asetettu, on tarkoittanut harkintavallan myöntämistä yksityisille henkilöille. Siksi on hankala ajatella, että tuota valtaa käyttäneisiin kohdistetaan tosiasiallisesti kielteisiä seuraamuksia”. (uef.fi, 12.1.2022)

Terveitä rokottamattomia pidettiin ikään kuin vaarallisina muille ja heille asetettiin velvollisuus todistaa puhtautensa, Muukkonen toteaa. Hänen mukaansa ”koronapassin tapauksessa terveille rokottamattomille kirjoitettiin rooli, jonka mukaan he olisivat ikään kuin käyttäytyneet väärin, vaikka missään vaiheessa rokotusta ei ollut määrätty kenellekään velvollisuudeksi.” (uef.fi, 12.1.2022) Julkisessa polarisoituneessa ja kärjistyneessä keskustelussa tämä väärin toimisen ääripää on korostunut niin valtion ylimmän johdon, poliitikkojen, virkamiesten kuin median puheenvuoroissa.

Dosentti Muukkonen näkeekin erittäin tärkeänä, että tulevien perusoikeusrajoitusten käsittelyn yhteydessä jokainen rajoituksen kohteeksi joutuva ryhmä on asianmukaisesti tunnistettu. ”Lainsäädännön vaikutukset heihin tulee asianmukaisesti arvioida” kommentoi Muukkonen. (uef.fi, 12.1.2022)

Koronaepidemia nostanut esille epäkohtia

Yksi tutkimus ei ole totuus. Totuus on eri näkökulmien synteesi. Laajemmassa kontekstissa tutkimuksen tulokset osuvat kuitenkin mielenkiintoiseen ajankohtaan. Joulukuussa 2021 hallitus veti paniikissa koronastrategian (STM, 6.9.2021) mukaisesti hätäjarrusta (vp STM/2021/278, 22.12.2021). Kuvaavaa hallituksen jälkijättöiselle ja

sekavalle toiminnalle on se, että rajoitusten kiristämisen ohessa hallituksen oli määrä osittain rajoittaa koronapassin käyttöä kolmeksi viikoksi 28.12.2021 alkaen.

Valtiosääntöoikeuden dosentti, Pauli Rautiainen oli pureutunut Perustuslaki -blogissaan (22.12.2022) valtioneuvoston (VN) pyrkimykseen antaa tartuntatautilain 58i §:n nojalla asetuksen, jolla koronapassin osittaisjäädytyksessä aluehallintovirastojen ja kuntien asettamien rajoitusten vaihtoehtona kiellettäisiin osassa elinkeinotoimintaa, ja vastaavasti sallittaisiin osassa. Määrittelyyn oli tarkoitus käyttää Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) loppukesästä 2021 luomaa riskipistemallia (THL, päivitetty 7.1.2022). ”Hallituksen esitys koronapassilainsäädännöksi tai sen käsittelyn aikana syntyneet valiokunta-asiakirjat eivät tunne tällaista osittaista koronapassin käytöstä poistoa”, kirjoitti Rautiainen.

Hallituksen oli määrä käsitellä 28.12.2021 kokouksessaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valmistelemaa koronapassin osittaisjäädytystä. ”Asia poistettiin valtioneuvoston yleisistunnon käsittelystä minun pyynnöstäni, koska asiassa on vielä avoimia oikeudellisia kysymyksiä” oikeuskansleri Tuomas Pöysti viestitti. (HS, 28.12.2021)

THL:n tartuntatautilain 58i §:ssä tarkoitettu lausunto ja THL:n viimeisimmän, 27.12.2021 antaman lausunnon mukaan passin jäädytys oli perusteltua juuri siinä muodossa, jossa valtioneuvosto halusi sen osittaisjäädytykseen. THL ei perustellut kantaansa mitenkään, vaan vain viittaisi riskipistetaulukkoonsa, jonka tietoperustaa se ei ole toistaiseksi julkisesti avannut mitenkään, kuten Rautiainen kirjoittaa uudessa blogissaan 31.12.2021.

Pauli Rautiaisen, uudesta blogikirjoituksesta (31.12.2021) ilmenee, että oikeuskanslerin ”avoimet oikeudelliset kysymykset” koskivat nimenomaan hallituksen esityksessään käyttämän THL:n riskipistetaulukon puuttuvia perusteluita. THL ei oikeuskanslerin pyynnöstä huolimatta 27.12.2021 toimittanut riskipistetaulukon perusteluja valtioneuvoston yleisistuntoon hallituksen esityksen perusteluksi.

Koronapassin osittaisjäädytyksen poistamisen VN:n yleisistunnon käsittelystä tekee ymmärrettäväksi se, että syksyllä 2021 oikeuskansleri Pöysti oli antanut kaksi kertaa moitteen hallitukselle toistuvista päätösten perustelujen puutteista sekä päätöksenteon avoimuuden ja julkisuuslain noudattamisten laiminlyönneistä. (OKV/1960/10/2021, 29.11.2021 ja OKV päätös, 21.12.2021) Samasta asiasta hallitusta oli aiemmin huomauttanut eduskunnan oikeusasiamies Maija Sakslin ainakin viisi kertaa (EK OA, dnro 3432/2021).

Oikeuskansleri Pöysti on päätöksessään OKV/1960/10/2021 (OKV, 29.11.2021) vaatinut, että rajoitukset tulee perustella tutkimukseen tai näyttöön perustuvalla vaikutusarvioinnilla rajoitusten epidemiologisesta merkittävydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. ”Lausumani perusteluista on luonteeltaan yleinen ja koskee myös asiantuntijaviranomaisten lausuntoja ja toimenpidesuosituksia” on Pöysti täsmentänyt. (HS, 1.12.2021)

Pöysti jatkaa, että valtiosääntöinen oikeasuhtaisuus ja suhteellisuusperiaatteen vaatimukset tulee perustella ja arvioida perusoikeuskytkentäisissä vapauksiin liittyvissä asioissa. (HS, 1.12.2021) Useampi hallinto-oikeus on tänä talvena perunut viranomaisten rajoituspäätöksiä juuri perusteiden puutteiden vuoksi. (IS, 10.1.2021; IL, 9.1.2021)

Dosentti Matti Muukkosen tutkimus on ajankohtainen, koska hallitus valmistelee juuri koronapassin jatkokäyttöä ja uusia koronarajoituksia. Koronapassin käytössä hallitus on

viittaamassa perustuslakivaliokunnan kannanottoihin, jotka tuore tutkimus haastaa yhdenvertaisuustarkastelun osalta yhtä kansanryhmää syrjivinä.

Dosentti Pauli Rautiaisen havainnot ovat ajankohtaisia siksi, että uusien rajoitusten perusteluissa hallitus käyttänee viittausta THL:n riskipistetaulukoon. Oikeuskanslerin 27.12.2021 tekemän ratkaisun mukaan THL:n riskipistetaulukkoa ei voi käyttää perusteluna, koska, vastoin oikeuskanslerin vielä erikseen esittämää pyyntöäkään, THL ei ole esittänyt vaatimusten mukaisia perusteluja riskipistetaulukolle.

Vaikutuksia käytännön elämään

Mitätöityykö nykymuotoisen THL:n riskipistetaulukon käyttö rajoitusten perusteena? Tällöin on mahdollista, että noudattaessaan ylimpien lainlaatioiden päätöksiä ja oikeuskanslerin erikseen tekemää ratkaisua THL:n riskipistetaulukon käytöstä, joutuu hallitus perustelemaan koko rajoitusten rakennelman uudesta näkökulmasta ainakin perustuslain, yhdenvertaisuuslain sekä julkisuuslain näkökulmista.

Se on täysin mahdollista esimerkiksi tartuntapaikkatilastoja käyttäen. Näin meneteltiin ennen riskipistetaulukon käyttöönottoa. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin diagnostiikkajohtaja, Lasse Lehtonen, ei näe nykyisissä rajoitteissa järkeä. ”Ei siinä ihan hirveästi enää hyötyä ole. Ehkä kysymys on enempikin kriisitietouden nostamisesta väestössä. Kun tilastoja katsotaan niin kotitartunnat on 40 -50 % ollut koko ajan, ja sitten koulut 15-20 %, ja päiväkodit 5-10 %. Eli reaalielämässä jäljitetyistä tartunnoista 60-70 %. Kun näihin ei ole kohdistettu mitään rajoituksia, niin on vaikea uskoa, että sillä 20-30 % osuudella merkittävästi enää pystyttäisiin tähän epidemiaan vaikuttamaan.” (Yle, 14.1.2022) Lehtosen mielestä ravintolarajoitusten tiukennus ei ole tässä vaiheessa kovinkaan merkittävää. ”Se on puhdasta poliittista teatteria, jolla halutaan näyttää, kun aluevaalit on tulossa, että tehdään toimenpiteitä”, Lehtonen kritisoi. ”Tartuntoja on niin paljon, että terveydenhuollon kantokykyä pitäisi muilla keinoin vahvistaa”, Lehtonen päättää. (HS, 8.1.2022)

STM esittelee viikoittaisessa koronatieidotustilaisuudessa epidemian kehittymistä. Strategian seurannan mittareissa STM ei ole vielä esittänyt tutkimukseen tai näyttöön perustuvaa vaikutusarviointia rajoitusten epidemiologisesta merkittävydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaikka esittää rajoituksia otettavaksi käyttöön. Ei, vaikka toimittajat ovat niitä tiedustelleet.

Mielenkiintoinen seuraus, sekä Muukkosen että Rautiaisen tutkimustuloksista, on myös se tarkastelu, että millä perusteilla joillakin alueilla aluehallintoviranomaiset (avi) ovat ohjeistaneet toiminnanharjoittajia kysymään koronapassia koko ravintolan tai tapahtuman aukiolon ajan, vaikka viranomaisten määräämät rajoitukset koskettavat vain osaa aukioloajasta? Saattaako Muukkosen tutkimustulosten mukaan toiminnanharjoittaja syyllistyä jopa terveiden rokottamattomien syrjintään noudattaessaan viranomaisten ja avin ohjeistusta koronapassin käytöstä? Tai tapauksissa missä koronapassia vaaditaan tilanteessa, jossa toimijaan kohdistuu rajoituksia, mutta joista ei voi vapautua koronapassilla? Tai siinä tapauksessa missä koronapassia vaaditaan, kun toimijaan ei kohdistu rajoituksia?

Jos avi rajoituspäätöksissään viittaa THL:n riskipistetaulukoon, niin on epäselvää se, kuinka menettelyllä ”valtiosääntöisen oikeasuhtaisuuden ja suhteellisuusperiaatteen vaatimukset tulevat perusteltua”. Oikeuskanslerin viimeisimmän kannanoton mukaan

(27.12.2022), ”perusoikeuskytkentäisissä vapauksiin liittyvissä asioissa” nykymuodossaan THL:n riskipistetaulukkoa ei arvioinnissa ilmeisesti voi käyttää? Ovatko nämäkin kysymykset ratkaistava oikeusistuinmenettelyssä epäselvien lainsäädäntöjen ja sekavien ohjeiden takia?

Aivan kuten Muukkonen on todennut, niin ”Koronapandemia on monessa kohdin osoittanut oikeusvaltion haavoittuvuuden.” ”Lainvalmistelua on tehty kiireellä ja monessa kohdin perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt valtioneuvoston vakavaa huomiota siihen, että sillä tulisi olla riittävä määrä aikaa käsitellä lakiehdotuksia”, Muukkonen summaa. (uef.fi, 12.1.2022) Kritiikkiin yhtyy eduskunnan puhemies, Anu Vehviläinen, joka katsoo, että hallituksen ennakointi on epäonnistunut, kun eduskunta joudutaan kutsumaan töihin kesken istuntotauon käsittelemään lakia, jonka avulla työterveyshuolto on tarkoitus saada mukaan koronarokotuksiin. (IL, 3.1.2022)

On toivottavaa, että niin tuoreen tutkimuksen tuloksista kuin esille nousseista THL:n riskipistetaulukon puutteellisuuksista, ja niiden seurannaisvaikutuksista, käydään, paitsi monitieteellinen akateeminen, myös poikkihallinnollinen julkinen keskustelu. Totuus syntyy synteessä, johon sekä yksilöiden että yhteiskunnan eri tahojen on toivottavaa tuoda erilaisia näkökulmia.

Keskustelun vapaus ja eri näkökulmien keskusteluun tuominen on demokratian hienous. Rakentava, ratkaisuja etsivä sekä toisia näkökantoja kunnioittava keskustelu on antoisampaa kuin kärjistävä, syyttelevä ja vain syyllisiä hakeva debatti. Siis myös julkisen toimijan kriittinen tarkastelu sallittakoon.

+3

[Kalevi Mäkinen](#) Ilmoita asiaton viesti
Filosofian tohtori, Master of Security ja tutkija.

Strategisen suunnitteluun ja johtamiseen paneutuminen on voinut kansainvälisissä ja kansallisissa organisaatioissa niin esimies- kuin asiantuntijatehtäviin. Kokemusta on kertynyt niin julkisen sektorin ministeriöiden kuin yksityisen sektorin tehtävistä.

Master of Security on johdattanut syvälliseen turvallisuusasioiden tarkasteluun kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Kokonaisturvallisuuden tutkiminen jatkuu.

Analyttikon ja Senior Strategic Adviser tehtävät kansainvälisissä organisaatioissa muun muassa Euroopassa, Kaukasiassa ja Lähi-idässä ovat syventäneet tutkijan otetta.

Kommentit (4)

Kommentoi

Sinun täytyy [kirjautua sisään](#), jotta voit kommentoida.

1.

[Sirpa Abdallah #3583862](#) 17.1.2022 9:17

Ilmoita asiaton viesti

Ensinnäkin mitä tulee itse koronapassin käyttöön ottamiseen, niin meillä sitä oli kaikkein voimakkaimmin eduskunnassa vaatimassa kokoomuspuolue. Vaade perustui mitä ilmeisimmin muissa maissa sen käyttöön ottaminen ja ihan ilman näyttöä sen tarpeellisuudesta eli tutkitusta tiedosta epidemian hallinnassa.

WHO on todennut ettei monenkaan rokotteen ottaminen lisää koronaan vastustuskykyä vaan se voi jopa johtaa siihen, että immuniteetti laskee rokotuksista johtuen. WHO taisi hiljattain kertoa että pitäisi luopua lisärokotuksista, koska niistä ei ole todettu hyötyä vaan korona on tarttunut jo rokotetuista/rokotettuihin.

Mitä sitten tulee itse rokotuspassin perustuslain mukaisuuteen, niin eiköhän sen käyttöön ottaminen liene tasa-arvolain vastainen? Kovin löysin perusteita se taitaa olla otettu käyttöön ja eri toten vaikeutettu eräiden elinkeinotoimintoja ilman faktatietoja epidemian lisääntymisvaikutuksista. Kirjoituksesta ilmenee ilmeiseen tutkimustietoon nojaten, että vähäinen on merkitys koronapassin pakotettu käyttöön ottaminen esim. ravintoloissa.

Koronaepidemia näyttää omasta katsantovinkkelistä katsottuna niin tiedotusten kuin päätösten tekemisen suhteen vähintäänkin hysteriseltä, jopa ”vainoamiseen”.

+4

[Kirjaudu](#)

[Mikael Vestama #3583983](#) 17.1.2022 11:48

Ilmoita asiaton viesti

Uusi kommentti[Vastaus kommenttiin: #3583862](#)

Ei tällaisia täällä saa kirjoittaa. Tämä blogi lähtee bittitaivaaseen heti kun sensorit huomaavat. Sillä täällä saa vain uskoa! Usko mitä hallitus sanoo tai määrää! Näin se menee vallan mäyräkoirissa. Vahtikoiria sen sijaan ei ole näkynyt enää aikoihin.

0

[Kirjautu](#)

[Sirpa Abdallah #3584080](#) 17.1.2022 13:43

Ilmoita asiaton viesti

Uusi kommentti[Vastaus kommenttiin: #3583983](#)

Jaa, saa nähdä miten tulee käymään. Eihän blogissa eikä sen paremmin kommentissanikaan esitetä millään tavoin ainoaa oikeaa tietoa vaan blogissa tutkittuun tietoon viranomaisten kokoamista tiedoista sekä kommentissani vain omaa mielipidettäni eli näkemystä pandemian hallintatoimista.

Muuten pääministeri Marinin jättäytyessä pois koronan johtotehtävästä tulee väistämättä mieleeni sellaista, että onkohan taustalla demaripuolueen omaa järjestelyä johtuen pääministerin itsensä esittämistä toimista illanvietoissaan ja siitä syystä puolue on katsonut parhaaksi jättää pääministeri puolueen puheenjohtaja pois koronan johtotehtävästä? Muutoin en itse käsitä Marinin poistamista johtotehtävästä. Syy ei suinkaan voi olla ulkopoliitikasta johtuvaa painetta (Marinin kertonut olevan syynä), sillä ne tehtävät kuuluvat ensisijaisesti presidentille. Toki PL:n 93.1 §:n ensimmäinen lauseen mukaisesti, joka kuuluu kuuluu: “Suomen ulkopoliitikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa.”

HE:n mukaan ei voi yhtä helposti tehdä sellaista päätelmää, että esimerkiksi pääministeri voisi ohittaa ulkopoliitikassa tasavallan presidenttiä. Toisaalta myöskään tasavallan presidentti ei voi ohittaa valtioneuvostoa. <https://perusoikeus.fi/2021/02/kuka-johtaa-suomen-ulkopoliitikkaa/>

+1

[Kirjaudu](#)

[Tom Sundberg #3584230](#) 17.1.2022 17:21

Ilmoita asiaton viesti

Uusi kommentti

Kiitos erinomaisesta blogista!

Itse olen juristina kirjoittanut juridiikasta pitkälti juuri tuon mukaisesti mitä nyt pidempien tutkimusten myötä ja oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen kannanottojen myötä lienee faktaa. Kovasti minua on siitä haukuttu. En kommentoi varsinaisesti itse blogia, ainoastaan totean allekirjoittavani sen 100 %:sti.

Ps. Se, että loistavaa blogiasi ei juuri kommentoida, osoittaa sen erinomaisuuden.

Kalevi Mäkinen 17.1.2022 8:02 päivitetty 17.1.2022 8:05³⁴

Itä-Suomen yliopiston tuoreen, vertaisarvioidun, tutkimuksen mukaan perustuslakivaliokunta sivuutti terveiden rokottamattomien aseman, kun se ei käsitellyt asianmukaisesti eri ihmisryhmien asemaa puoltaessaan koronapassin kansallista käyttöä loppuvuonna 2021. (Edilex, 2022/2, 12.1.2022) Julkisuuudessa keskusteltiin myös koronapassin perusoikeuksia rajoittavasta vaikutuksesta. Tutkimus tarkastelee kysymystä siitä, miksi koronapassi katsottiin perustuslainmukaiseksi, kun eduskunta hyväksyi koronapassin sääntelyä jatkettavaksi kesäkuun 2022 loppuun saakka. (Edilex, 12.1.2022)

Julkisoikeuden yliopistonlehtorin, dosentti Matti Muukkosen, mukaan niin tartuntatautilain muuttamiseen johtaneesta hallituksen esityksestä kuin perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, kuinka lainsäädännön oli tarkoituskin asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan rokotusstatuksen perusteella. Tätä ei pidetty ongelmana. Muukkosen mukaan tilanne muodostui kuitenkin ongelmalliseksi, kun tarkastelua ei viety riittävän pitkälle sen tunnistamiseksi millaisessa asemassa eri ihmisryhmät terveydentilansa perusteella olivat. (uef.fi, 12.1.2022)

Muukkonen kertoo tutkimuksen havainnoista, että se, ”ettei rokottautumisvelvollisuutta ole asetettu, on tarkoittanut harkintavallan myöntämistä yksityisille henkilöille. Siksi on hankala ajatella, että tuota valtaa käyttäneisiin kohdistetaan tosiasiallisesti kielteisiä seuraamuksia”. (uef.fi, 12.1.2022)

Terveitä rokottamattomia pidettiin ikään kuin vaarallisina muille ja heille asetettiin velvollisuus todistaa puhtautensa, Muukkonen toteaa. Hänen mukaansa ”koronapassin tapauksessa terveille rokottamattomille kirjoitettiin rooli, jonka mukaan he olisivat ikään kuin käyttäytyneet väärin, vaikka missään vaiheessa rokotusta ei ollut määrätty kenellekään velvollisuudeksi.” (uef.fi, 12.1.2022) Julkisessa polarisoituneessa ja kärjistyneessä keskustelussa tämä väärin toimisen ääripää on korostunut niin valtion ylimmän johdon, poliitikkojen, virkamiesten kuin median puheenvuoroissa.

Dosentti Muukkonen näkeekin erittäin tärkeänä, että tulevien perusoikeusrajoitusten käsittelyn yhteydessä jokainen rajoituksen kohteeksi joutuva ryhmä on asianmukaisesti tunnistettu. ”Lainsäädännön vaikutukset heihin tulee asianmukaisesti arvioida” kommentoi Muukkonen. (uef.fi, 12.1.2022)

Koronaepidemia nostanut esille epäkohtia

Yksi tutkimus ei ole totuus. Totuus on eri näkökulmien synteesi. Laajemmassa kontekstissa tutkimuksen tulokset osuvat kuitenkin mielenkiintoiseen ajankohtaan. Joulukuussa 2021 hallitus veti paniikissa koronastrategian (STM, 6.9.2021) mukaisesti hätäjarrusta (vp STM/2021/278, 22.12.2021). Kuvaavaa hallituksen jälkijättöiselle ja sekavalle toiminnalle on se, että rajoitusten kiristämisen ohessa hallituksen oli määrä osittain rajoittaa koronapassin käyttöä kolmeksi viikoksi 28.12.2021 alkaen.

Valtiosääntöoikeuden dosentti, Pauli Rautiainen oli pureutunut Perustuslaki -blogissaan (22.12.2022) valtioneuvoston (VN) pyrkimykseen antaa tartuntatautilain 58i §:n nojalla asetuksen, jolla koronapassin osittaisjäädäyksessä aluehallintovirastojen ja kuntien asettamien rajoitusten vaihtoehtona kielletäisiin osassa elinkeinotoimintaa, ja vastaavasti sallittaisiin osassa. Määrittelyyn oli tarkoitus käyttää Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) loppukesästä 2021 luomaa riskipistemallia (THL, päivitetty 7.1.2022). ”Hallituksen esitys koronapassilainsäädännöksi tai sen käsittelyn aikana syntyneet valiokunta-asiakirjat eivät tunne tällaista osittaista koronapassin käytöstä poistoa”, kirjoitti Rautiainen.

Hallituksen oli määrä käsitellä 28.12.2021 kokouksessaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valmistelemaa koronapassin osittaisjäädytystä. ”Asia poistettiin valtioneuvoston yleisistunnon käsittelystä minun pyynnöstäni, koska asiassa on vielä avoimia oikeudellisia kysymyksiä” oikeuskansleri Tuomas Pöysti viestitti. (HS, 28.12.2021)

THL:n tartuntatautilain 58i §:ssä tarkoitettu lausunto ja THL:n viimeisimmän, 27.12.2021 antaman lausunnon mukaan passin jäädytys oli perusteltua juuri siinä muodossa, jossa valtioneuvosto halusi sen osittaisjäädytykseen. THL ei perustellut kantaansa mitenkään, vaan vain viittaisi riskipistetaulukkoonsa, jonka tietoperustaa se ei ole toistaiseksi julkisesti avannut mitenkään, kuten Rautiainen kirjoittaa uudessa blogissaan 31.12.2021.

Pauli Rautiaisen, uudesta blogikirjoituksesta (31.12.2021) ilmenee, että oikeuskanslerin ”avoimet oikeudelliset kysymykset” koskivat nimenomaan hallituksen esityksessään käyttämän THL:n riskipistetaulukon puuttuvia perusteluita. THL ei oikeuskanslerin pyynnöstä huolimatta 27.12.2021 toimittanut riskipistetaulukon perusteluja valtioneuvoston yleisistuntoon hallituksen esityksen perusteluksi.

Koronapassin osittaisjäädytyksen poistamisen VN:n yleisistunnon käsittelystä tekee ymmärrettäväksi se, että syksyllä 2021 oikeuskansleri Pöysti oli antanut kaksi kertaa moitteen hallitukselle toistuvista päätösten perustelujen puutteista sekä päätöksenteon avoimuuden ja julkisuuslain noudattamisten laiminlyönneistä. (OKV/1960/10/2021, 29.11.2021 ja OKV päätös, 21.12.2021) Samasta asiasta hallitusta oli aiemmin huomauttanut eduskunnan oikeusasiamies Maija Sakslin ainakin viisi kertaa (EK OA, dnro 3432/2021).

Oikeuskansleri Pöysti on päätöksessään OKV/1960/10/2021 (OKV, 29.11.2021) vaatinut, että rajoitukset tulee perustella tutkimukseen tai näyttöön perustuvalla vaikutusarvioinnilla rajoitusten epidemiologisesta merkittävydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. ”Lausumani perusteluista on luonteeltaan yleinen ja koskee myös asiantuntijaviranomaisten lausuntoja ja toimenpidesuosituksia” on Pöysti täsmentänyt. (HS, 1.12.2021)

Pöysti jatkaa, että valtiosääntöinen oikeasuhtaisuus ja suhteellisuusperiaatteen vaatimukset tulee perustella ja arvioida perusoikeuskytkentäisissä vapauksiin liittyvissä asioissa. (HS, 1.12.2021) Useampi hallinto-oikeus on tänä talvena perunut viranomaisten rajoituspäätöksiä juuri perusteiden puutteiden vuoksi. (IS, 10.1.2021; IL, 9.1.2021)

Dosentti Matti Muukkosen tutkimus on ajankohtainen, koska hallitus valmistelee juuri koronapassin jatkokäyttöä ja uusia koronarajoituksia. Koronapassin käytössä hallitus on viittaamassa perustuslakivaliokunnan kannanottoihin, jotka tuore tutkimus haastaa yhdenvertaisuustarkastelun osalta yhtä kansanryhmää syrjivinä.

Dosentti Pauli Rautiaisen havainnot ovat ajankohtaisia siksi, että uusien rajoitusten perusteluissa hallitus käyttänee viittausta THL:n riskipistetaulukoon. Oikeuskanslerin 27.12.2021 tekemän ratkaisun mukaan THL:n riskipistetaulukkoa ei voi käyttää perusteluna, koska, vastoin oikeuskanslerin vielä erikseen esittämää pyyntöäkään, THL ei ole esittänyt vaatimusten mukaisia perusteluja riskipistetaulukolle.

Vaikutuksia käytännön elämään

Mitätöityykö nykymuotoisen THL:n riskipistetaulukon käyttö rajoitusten perusteena? Tällöin on mahdollista, että noudattaessaan ylimpien lainlaajitusten päätöksiä ja oikeuskanslerin erikseen tekemää ratkaisua THL:n riskipistetaulukon käytöstä, joutuu hallitus perustelemaan koko rajoitusten rakennelman uudesta näkökulmasta ainakin perustuslain, yhdenvertaisuuslain sekä julkisuuslain näkökulmista.

Se on täysin mahdollista esimerkiksi tartuntapaikkatilastoja käyttäen. Näin meneteltiin ennen riskipistetaulukon käyttöönottoa. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin diagnostiikkajohtaja, Lasse Lehtonen, ei näe nykyisissä rajoitteissa järkeä. ”Ei siinä ihan hirveästi enää hyötyä ole. Ehkä kysymys on enempien kriisitietouden nostamisesta väestössä. Kun tilastoja katsotaan niin kotitartunnat on 40 -50 % ollut koko ajan, ja sitten koulut 15-20 %, ja päiväkodit 5-10 %. Eli reaalielämässä jäljitetyistä tartunnoista 60-70 %. Kun näihin ei ole kohdistettu mitään rajoituksia, niin on vaikea uskoa, että sillä 20-30 % osuudella merkittävästi enää pystyttäisiin tähän epidemiaan vaikuttamaan.” (YLE, 14.1.2022) Lehtosen mielestä ravintolarajoitusten tiukennus ei ole tässä vaiheessa kovinkaan merkittävää. ”Se on puhdasta poliittista teatteria, jolla halutaan näyttää, kun aluevaalit on tulossa, että tehdään toimenpiteitä”, Lehtonen kritisoi. ”Tartuntoja on niin paljon, että terveydenhuollon kantokykyä pitäisi muilla keinoin vahvistaa”, Lehtonen päättää. (HS, 8.1.2022)

STM esittelee viikoittaisessa koronatieotustilaisuudessa epidemian kehittymistä. Strategian seurannan mittareissa STM ei ole vielä esittänyt tutkimukseen tai näyttöön perustuvaa vaikutusarviointia rajoitusten epidemiologisesta merkittävydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaikka esittää rajoituksia otettavaksi käyttöön. Ei, vaikka toimittajat ovat niitä tiedustelleet.

Mielenkiintoinen seuraus, sekä Muukkosen että Rautiaisen tutkimustuloksista, on myös se tarkastelu, että millä perusteilla joillakin alueilla aluehallintoviranomaiset (avi) ovat ohjeistaneet toiminnanharjoittajia kysymään koronapassia koko ravintolan tai tapahtuman aukiolon ajan, vaikka viranomaisten määräämät rajoitukset koskettavat vain osaa aukioloajasta? Saattaako Muukkosen tutkimustulosten mukaan toiminnanharjoittaja syyllistyä jopa terveiden rokottamattomien syrjintään noudattaessaan viranomaisten ja avin ohjeistusta koronapassin käytöstä? Tai tapauksissa missä koronapassia vaaditaan tilanteessa, jossa toimijaan kohdistuu rajoituksia, mutta joista ei voi vapautua koronapassilla? Tai siinä tapauksessa missä koronapassia vaaditaan, kun toimijaan ei kohdistu rajoituksia?

Jos avi rajoituspäätöksissään viittaa THL:n riskipistetaulukon, niin on epäselvää se, kuinka menettelyllä ”valtiosääntöisen oikeasuhtaisuuden ja suhteellisuusperiaatteen vaatimukset tulevat perusteltua”. Oikeuskanslerin viimeisimmän kannanoton mukaan (27.12.2022), ”perusoikeuskytkentäisissä vapauksiin liittyvissä asioissa” nykymuodossaan THL:n riskipistetaulukkoa ei arvioinnissa ilmeisesti voi käyttää? Ovatko nämäkin kysymykset ratkaistava oikeusistuinmenettelyssä epäselvien lainsäädäntöjen ja sekavien ohjeiden takia?

Aivan kuten Muukkonen on todennut, niin ”Koronapandemia on monessa kohdin osoittanut oikeusvaltion haavoittuvuuden.” ”Lainvalmistelua on tehty kiireellä ja monessa kohdin perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt valtioneuvoston vakavaa huomiota siihen, että sillä tulisi olla riittävä määrä aikaa käsitellä lakiehdotuksia”, Muukkonen summaa. (uefi.fi, 12.1.2022) Kritiikkiin yhtyy eduskunnan puhemies, Anu Vehviläinen, joka katsoo, että hallituksen ennakoitiin on epäonnistunut, kun eduskunta joudutaan

kutsumaan töihin kesken istuntotauon käsittelemään lakia, jonka avulla työterveyshuolto on tarkoitettu saadaan mukaan koronarokotuksiin. (IL, 3.1.2022)

On toivottavaa, että niin tuoreen tutkimuksen tuloksista kuin esille nousseista THL:n riskipistetaulukon puutteellisuudesta, ja niiden seurannaisvaikutuksista, käydään, paitsi monitieteellinen akateeminen, myös poikkihallinnollinen julkinen keskustelu. Totuus syntyy synteessä, johon sekä yksilöiden että yhteiskunnan eri tahojen on toivottavaa tuoda erilaisia näkökulmia.

Keskustelun vapaus ja eri näkökulmien keskusteluun tuominen on demokratian hienous. Rakentava, ratkaisuja etsivä sekä toisia näkökantoja kunnioittava keskustelu on antoisampaa kuin kärjistävä, syyttelevä ja vain syyllisiä hakeva debatti. Siis myös julkisen toimijan kriittinen tarkastelu sallittakoon.

+3

[Kalevi Mäkinen](#) Ilmoita asiaton viesti
Filosofian tohtori, Master of Security ja tutkija.

Strategisen suunnitteluun ja johtamiseen paneutuminen on vienyt kansainvälisissä ja kansallisissa organisaatioissa niin esimies- kuin asiantuntijatehtäviin. Kokemusta on kertynyt niin julkisen sektorin ministeriöiden kuin yksityisen sektorin tehtävistä.

Master of Security on johdattanut syvälliseen turvallisuusasioiden tarkasteluun kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Kokonaisturvallisuuden tutkiminen jatkuu.

Analyytikon ja Senior Strategic Adviser tehtävät kansainvälisissä organisaatioissa muun muassa Euroopassa, Kaukasiassa ja Lähi-idässä ovat syventäneet tutkijan otetta.